

Misz Írisz

MÉHEK VIRÁGOSKERTJE

A méhek virágoskertje a nagyvilág. Mégis, az a virágoskert, amiről most mesélek, a mi kicsi kertünk, Budán, Rómaifürdőn, a Duna partján; annak is egy zugában, egy kőedényben. Itt lakik, a többiek fölé magasodva – jobb nyarakon akár egy méterrel is – mesém főhőse: a *Macskafarkú Veronika*.

A Macskafarkú Veronikának nemcsak a neve mosolyt fakasztóan kedves, hanem maga a növény is. Középmagasra növe cserje, melynek vesszőin minden májusban megjelennek a hosszú fűrtbe tömörülő, lilásrózsaszín, aprócska virágok, amelyek önmagukban szinte láthatatlanok volnának. De szorosan egymáshoz simuló, többszáz, akár több száz tömegben, hengerszerűen körbeölelve a vesszőt; feltűnő szépséget hordoznak. Egy-egy tátikaszzerű mini virág – ha közelebről szemügyre vesszük – ámulatba ejtően formatervezett! Igazi mirákulum, amelyet csak a Teremtő tud alkotni, kicsiben és nagyban.

Valóban olyan a formája, mint egy igazi macskafark! Nyilván, a névadó botanikus is észlelte a Doromboló és a virág közötti hasonlatosságot.

A veronica nemzetség 250 fajjal dicsekedhet. Na, ez a biodiverzitás! Mégsem tudtam én semmit a veronikákról, egészen addig, amíg egy tavasszal szemtanúja nem lettem egy különös, de módfelett tanulságos történetnek.

Ahogy májusban kinyíltak a Veronika első virágai; egy napfényes reggelen megjelent körülötte egy méh. Afféle barna-fekete csíkos potrohú, viharvert, soványka kis házi méh. Annyira nyamvadt volt, hogy szegénynek még a szőrei is kócosan visszafelé meredeztek a hátán. Nézegettem, nézegettem és sajnálkoztam, hogy éppen az én miniatűr virágú növényemre akadt, hiszen ezekben a parányi kelyhekben, olyan kevés a virágpor, hogy még ennek a magányos, girhes méhecskének is, talán ha a fél lábára elég.

A férjem is odajött hozzám; nem értvén, hogy miért nem mozdulok már jó ideje a kőedény mellől.

Beszélgetni kezdtünk: hogy egyre ritkább vendég a kertünkben a méh. Felemlgettük az elmúlt évek aggasztó híreit a világméretű tömeges méhpusztulásról és arról a rémisztő tényről, hogy *a méhek felkerültek a veszélyeztetett fajok vörös listájára: a halállistára.* Ezen a listán jelenleg közel 6000 faj található és itt látjuk a *szumátrai tigris, a galapagosi óriásteknős, a vörös farkas társaságában; a méheket is.*

Pedig a méhek, nagyon ősi lények: sok mindent átéltek és kibírtak már. A tudomány jelen állása szerint kb. 100 millió(!) éve jelentek meg a földön és a domesztikálásuk is kb. 7000 évre tekint vissza.

Einstein állítólag úgy vélekedett, hogy *ha a méhek kipusztulnak, az emberiség csak négy évvel éli túl őket.* A jóslat akár igaz lehetne, de mint kiderült nem Einsteintől származik, hanem egy hozzáértő méhésztől.

Nem mindenki tudja, hogy *a méhek ijesztően okosak*. Alkalmazkodnak a csillagok és bolygók járásához, a nyári napforduló időpontjához, percekben mérten érzékelik a nappalok rövidülését, pontosan tudják, hogy mikor kell abbahagyni a munkát és hazaindulni, hogy sötétedés előtt otthon legyenek. Remekül tájékozódnak és csodásan táncolnak! Bármely hely koordinátáját eltáncolják a többieknek, hogy azok hová induljanak virágport gyűjteni. Ismerik a mértani szögeket és új felfedezés, hogy számolni is tudnak. Kis gyakorlás után *fejben összeadnak és kivonnak*, sőt a nullát is ismerik. (*Scarlett Howard et al. RMIT University, Melbourne. Science Advances, doi:10.1126/sciadv-.aav0961*)

Szomorú tény, hogy napjainkban a méhek életveszélyben vannak. Hiába a Természet hatalmas fajgazdagsága, ha egyetlen faj - az ember - mindent felborít és tönkretesz! Keserűen állapítottuk meg a férjemmel, hogy az emberi fajt – összes fajtájával együtt – túlzó eufémizmus „homo sapiensnek” nevezni.

A kis házi méh, ettől a naptól kezdve minden reggel felkereste a Macskafarkú Veronikát. Ahogyan a Nap sugarai felszárították a reggeli harmatot; Ő már ott volt és napnyugtáig járta az apró virágkelyheket. Fáradhatatlanul bújt be minden egyes tárogó kis virágba és döngicsélve gyűjtögetett. Egyetlen más virág sem érdekelte. Hiába voltak szebbek, színesebbek és nagyobbak, hiába voltak virággal csordultig; méhünket kizárólag a Veronica vonzotta. Hűsége szinte már betegesnek tűnt. Mint afféle rögeszmés, vak szerelmes csüngött a virágon és még csak véletlenül sem nézett rá másokra. Egyetlen virág volt az életében; a Macskafarkú Veronika! Az egyetlen szerelem. Már ha létezhetne ilyen a méheknél. De nem létezik, mert a dolgozónő méheknek sem ideje, sem oka nincs a szerelemre. Ők csakis munkára születtek!

Egyre nagyobb izgalommal figyeltük - férjemmel együtt - a virág és a méh összetartozását. Eltelt egy hét... Jött a reggel és jött a méh. Napnyugtáig járta-járta a virágkelyheket. Eltelt a második hét; semmi nem változott. Ők ketten voltak egymásnak. Másik méh vagy darázs szinte nem fordult elő. Mintha tudták volna, hogy ez a virág foglalt: magánterület. A kis cingár méhecskénk közben kipendült. Feltelődött és megnőtt a potroha, kisimultak a kócos szőrei és csinos kis jószággyá vált.

A harmadik héten azonban nagy esemény történt; egyik reggel – láss, csodát! - a méhecskénk nem egyedül érkezett, hanem egy házi méh társaságában. Valószínűleg valamelyik lánytestvérét hozta magával; hiszen a méheknél csak a lányok dolgoznak. Most már ketten járták a Macskafarkú Veronika sok-sok piciny virágát. A második méh ugyanolyan hűséges volt a virághoz, mint az első. Őt is csak a Veronika érdekelte. *Számukra ez az egyetlen bokor Macskafarkú Veronika volt a nyár virágoskertje; a méheink virágoskertje!* Így múlt el a harmadik hét, immár a két házi méh megfeszített, egész napos munkájával.

És akkor – a negyedik héten - fordulat állt be a dolgok megszokott menetében. A két házi méh mellett megjelent a virág körül egy furcsa, szárnyas rovar. Sárga-fekete csíkos potroha a darázsakat idézte, de jóval karcsúbb és vékonyabb volt. Óvatosan kerülgette a virágot és igyekezett minél távolabb tartózkodni a két szorgos méhtől, vigyázva, hogy ne keresztezze az útjukat. Mintegy, respektálta elsőbbségüket a beszerzési terület felett; nem zavarva őket a munkavégzésben. Ha közelebb repültek hozzá, máris riadtan tovalibbent és eltávolodott a növénytől, de csak karnyújtásnyira, és amint a méhek tovább haladtak; azonnal visszatért. Jól látszott, hogy félénksége ellenére, elszánt és kitartó. Nem volt kérdéses, hogy itt akarja megkeresni a napi betevőjét! Neki is a Veronika kellett! Pont ez az egy növény: *a méheink szeretett virágoskertje*.

A sárga-fekete potrohú csendesen félrehúzódva nyalogatta a nektárt és gyűjtögette a virágport. Nem akart bajt, összeütközést; óvatos volt és alázatos, de eltökélt. A méhek nem bántották, nem űzték el a magányos jövevényt. Tudomásul vették, hogy ott van és gyűjtöget... abból a nem túl sokból, amit eddig szinte magukénak mondhattak. Toleráltak, és a nap végére talán meg is szokták a jelenlétét; megosztottak vele a Macskafarkú Veronikán. *Élni és élni hagyni!* – ezt a törvényszerűséget az állatok is ismerik és többnyire tiszteletben is tartják. Jobban, mint a főemlős ember. A méhek pedig kimondottan intelligens állatok. Intelligenciájuk mélységeit, jószerint még fel sem tudjuk fogni a mai tudásunkkal. Tehát toleránsak is. Az intelligensek, mindig toleránsak... akár a maguk kárára is.

Másnap azonban további fejlemények zajlottak. A jövevény – meglepetésünkre - harmadmagával érkezett. Hármában már nem voltak olyan félénkek és óvatosak. Lehetőleg a virág átellenes oldalán gyűjtögettek ugyan, de a két méh közelségére már nem rebbentek riadtan tova és nem vonultak vissza, hogy átengedjék a terepet. A méhek továbbra is békésen végezték a dolgukat; ám lendületük megtört és olykor meg-megállva figyelemmel kísérték a háromfős csapat mozgását. Változatlanul nem bántották, nem űzték el a *zengőlegyeket*, merthogy azok voltak; közönséges zengőlegyek, darázs jelmezbe bújva, hogy a csíkos mimikri elriassza ellenségeiket. A zengőlegyek virágporral és nektárral táplálkoznak hasonlóan a méhekhez és darazsakhoz, és küllemükben is rájuk hasonlítanak. Külső megjelenésük azonban csalárd szemfényvesztés, pimasz hazugság! A darazsak és méhek csíkos ruháját öltik magukra, bár semmi közük hozzájuk; valójában mások „tollaival” ékeskedő közönséges, szemtelen legyek.

Ha a két méh, akkor nem csak figyelgeti őket, hanem számolni kezd; összead és kivon – amire, mint tudjuk, képesek - és virágoskertje védelmére kel; jó eséllyel hajthatta volna el az álrúhás betolakodókat, amelyek egyetlen nap után, tripla létszámban dézsmálták szerény kertecskéjük termését. Egy éhes száj még hagyján, de három, már a napi betakarításukat veszélyeztette. Ők azonban csak figyeltek és kissé zavarodottak voltak.

És itt még nem volt vége! A zengőlegyek vérszemet kaptak és a harmadik napon már heten jöttek. Zengett, zúgott a szegény Macskafarkú Veronika a sok éhes látogatótól. A két méh eleinte még fel sem fogta, hogy valójában mi történik a tumultuózus zsongásban. A szokott módon, békésen dolgozni próbáltak; a zavaró tényezők ellenére. A légyecsapat viselkedése azonban teljesen megváltozott, messze nem emlékeztetett már a három nappal korábban odatévedt és befogadott magányos légy rebbenő félénkségére.

A szerencsétlen méhek, mind nehezebben vagy egyáltalán nem jutottak hozzá a virágkelyhekhez: az útjukat egyre vadabbul keresztező, szervezett légyecsapások miatt. *A zengőlegyek birtokba vették és uralták a terepet:* mohón szedték sorra az apró virágokat, a méheket agresszíven félretaszigálva, maguk bújtak be a kiszemelt kelyhekbe. Valóságos harci alakzatokat vettek fel: 3-4 légy, mint afféle repülő harci osztag, körbe fogott egy-egy méhet és szabályosan rájuk telepedve terelték odább a virágtól. Igazi háború indult az élettér elfoglalásáért. Csak álltam és bámultam! Az „*élni és élni hagyni*” elv egy csapásra a múlté volt. Az erőszakos zengőlegyek számára ez a fajta intelligencia és tolerancia nem létezett.

A kiszorítósi tülekedésben a méheknek észlelniük kellett, hogy a saját virágoskertjükben már nincsenek biztonságban és nem jutnak táplálékhoz. Elesznek és elvesznek tőlük mindent! Próbáltak már védekezni és szembeszállni; harciasan zúgtak, szúrtak és ütköztek, de elkéstek a harccal, későn kaptak észbe: a túlerővel szemben esélyük sem volt. A nagy eszükkel és békés türelmükkel elvették a ritmust; lépéshátrányba kerültek, egyszer s mindenkorra. Órák múltán, délkörül, végül feladták a

küzdelmet: elhagyták szép emlékű virágoskertjüket és messzire repültek, hogy ne térjenek vissza soha többé a különleges Veronikájukhoz. Az ő történetüknek itt lett szomorú vége.

Én is nagyon szomorú voltam. Ráadásul volt valami kínzó déjà vu érzésem. Mintha a méhek jó szándékú, ám vesztes élethelyzetét már magam is többszörösen átéltem volna. És mintha a 100 évvel ezelőtti Magyarországon, de Európa mai napjaiban is, ugyanezt a történetet látnám visszaköszönni az emberek világában is. (*Budapest, 2019. február 23.*)